

Roksana Kołata

Dr Dariusz Stronka

Rozliczenie transakcji przejęcia - alokacja ceny nabycia

Sprawozdawczość jednostek w sytuacji, gdy dokonywane jest połączenie dwóch podmiotów szczegółowo reguluje Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej 3 *Połączenia jednostek gospodarczych*.

Zgodnie z MSSF 3, aby rozliczyć transakcję przejęcia podmiotu gospodarczego należy dokonać procesu – powszechnie określanego mianem – alokacji ceny nabycia. Alokacja ceny nabycia (ang. Purchase Price Allocation, PPA) polega na określeniu godziwej wartości majątku podmiotu przejmowanego i ukazaniu tego majątku w bilansie podmiotu przejmującego według tej wartości na dzień przejęcia.

W pierwszej części niniejszego artykułu została omówiona procedura dokonywania rozliczenia transakcji przejęcia począwszy od identyfikacji podmiotu przejmującego, aż do całkowitego rozliczenia tej transakcji w bilansie firmy przejmującej.

W drugiej części artykułu zilustrowano procedurę przejęcia na przykładzie transakcji zakupu podmiotu gospodarczego przez inne przedsiębiorstwo.

Rozliczenie transakcji przejęcia poprzez alokację ceny nabycia

Rozliczenie transakcji przejęcia jest procesem składającym się z kilku podstawowych etapów. W pierwszej kolejności należy dokonać identyfikacji podmiotu przejmującego i przejmowanego. Kiedy ustalone zostanie, które z przedsiębiorstw jest jednostką przejmowaną należy dokonać alokacji ceny w odniesieniu do jej majątku. Następnie na podstawie dokonanej alokacji możliwe jest sporządzenie bilansu firmy przejmującej z uwzględnieniem wartości godziwych poszczególnych składników majątkowych firmy przejmowanej.

Zgodnie z przedstawioną procedurą, chcąc dokonać alokacji w pierwszej kolejności należy określić, który z podmiotów jest podmiotem przejmowanym, a który przejmującym. Co do zasady przyjmuje się, iż jednostką przejmującą jest ta, która obejmuje kontrolę nad przyłączanym przedsiębiorstwem, a więc zgodnie ze Standardem posiada *zdolność kierowania polityką finansową i operacyjną jednostki lub przedsięwzięciem w celu osiągnięcia*

korzyści z jej działalności. Zwykle jednostkę przejmującą stanowi podmiot posiadający większość ogólnej liczby głosów w organach stanowiących innej jednostki. Często jednak wskazanie takiego podmiotu nie jest możliwe lub jest to niewystarczające do określenia stanowienia kontroli. Kiedy podmiot przejmujący zostanie ustalony, kolejnym krokiem jest alokacja ceny nabycia podmiotu przejmowanego do poszczególnych składników majątkowych tegoż podmiotu, a więc określenie wartości godziwej jego aktywów.

Alokacja ceny nabycia odbywa się poprzez ustalenie wartości godziwej możliwych do zidentyfikowania aktywów, zobowiązań i zobowiązań warunkowych jednostki przejmowanej na dzień przejęcia. A zatem, aby móc dokonać alokacji ceny nabycia musi być możliwość wiarygodnego oszacowania wartości godziwej wyodrębnionego składnika majątku lub zobowiązania.

Odnosząc się do powyższego, zwykle najwięcej problemów nastęrcza określanie wartości godziwej składników majątku o charakterze niematerialnym. Pomocny może się tutaj okazać MSR 38 zawierający szczegółowe wytyczne w zakresie ustalenia, czy można wiarygodnie wycenić wartość godziwą danej wartości niematerialnej.

Podobnie jak w przypadku wartości niematerialnych i prawnych, wartość zobowiązań warunkowych ustala się tylko dla tych, dla których da się wiarygodnie ustalić wartość godziwą. Wartość godziwą zobowiązań warunkowych wg MSSF3 stanowią „kwoty, jakimi osoba trzecia obciążałaby ją z tytułu wzięcia ich na siebie. Kwota taka odzwierciedla wszelkie przewidywania co do możliwych przepływów środków pieniężnych, a nie pojedynczą, najbardziej prawdopodobną lub przewidywaną maksymalną lub minimalną kwotę przepływów środków pieniężnych”. Zobowiązania warunkowe, dla których nie da się wyznaczyć wartości godziwej będą wpływać bezpośrednio na wartość firmy wykazywaną w sprawozdaniu podmiotu przejmującego.

W przypadku natomiast aktywów niebędących wartością niematerialną, jak i zobowiązań niebędących zobowiązaniem warunkowym, obok możliwości wyznaczenia w sposób wiarygodny wartości godziwej, muszą zostać spełnione dodatkowe warunki, a mianowicie:

- Dla aktywów niebędące wartością niematerialną: jest prawdopodobne, że w związku z ich posiadaniem nastąpi w przyszłości wpływ korzyści ekonomicznych do jednostki przejmującej,

- Dla zobowiązań niebędących zobowiązaniem warunkowym: jest prawdopodobne, że wymagany będzie wypływ zasobów ucieleśniających korzyści ekonomiczne w celu wywiązania się z obowiązku.

Po określeniu wartości godziwej wszystkich możliwych do zidentyfikowania elementów należy przejść do określenia wartości firmy, która stanowi nadwyżkę tzw. kosztu połączenia jednostek gospodarczych nad udziałem jednostki przejmującej w wartości godziwej netto.

Ostatnim krokiem w sprawozdawczości połączenia jednostek gospodarczych jest konsolidacja sprawozdań finansowych.

Rozliczenie transakcji nabycia na przykładzie przedsiębiorstwa z branży żywnościowej

Poniżej zaprezentowano rozliczenie transakcji nabycia na przykładzie przedsiębiorstwa Yummy Sp. z o.o. działającego w branży przetwórstwa żywności. Jako że spółka ma zostać nabyta za cenę 43 mln PLN w całości przez podmiot konkurencyjny, który w pełni przejmie kontrolę nad tym podmiotem określono, iż podmiotem przejmowanym jest firma Yummy. W związku z powyższym dokonano alokacji ceny nabycia tego podmiotu. Bilans początkowy spółki na dzień przejęcia przedstawiony został w poniższej tabeli.

Tabela 1. Bilans przedsiębiorstwa Yummy sp. z o.o. na dzień przejęcia (tys. PLN)

AKTYWA	Stan na 28.04.2018
A. Aktywa trwałe	38 044
I. Wartości niematerialne i prawne	1 120
II. Rzeczowe aktywa trwałe	8 454
1. Środki trwałe	8 454
a) grunty(w tym prawo użytkow. wieczystego gruntu)	326
b) budynki, lokale i obiekty inżynierii lądowej i wodnej	4 620
c) urządzenia techniczne i maszyny	2 956
d) środki transportu	500
e) inne środki trwałe	52
2. Środki trwałe w budowie	-
3. Zaliczki na środki trwałe w budowie	-
III. Należności długoterminowe	-
IV. Inwestycje długoterminowe	26 950
1. Nieruchomości	2 450
2. Wartości niematerialne i prawne	-
3. Długoterminowe aktywa finansowe	24 500
V. Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe	1 520
B. Aktywa obrotowe	23 522
I. Zapasy	7 667
II. Należności krótkoterminowe	15 230
III. Inwestycje krótkoterminowe	533
1. Krótkoterminowe aktywa finansowe	533
2. Inne inwestycje krótkoterminowe	-
IV. Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe	92

A K T Y W A R A Z E M	61 566
P A S Y W A	Stan na 28.04.2018
A. Kapitał (fundusz) własny	36 171
B. Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania	25 395
I. Rezerwy na zobowiązania	526
II. Zobowiązania długoterminowe	6 850
III. Zobowiązania krótkoterminowe	17 654
IV. Rozliczenia międzyokresowe	365
P A S Y W A R A Z E M	61 566

Źródło: opracowanie własne.

Chcąc oszacować wartość godziwą należy dokonać korekty przedstawionego bilansu tak, aby jak odzwierciedlał wartość godziwą posiadanego majątku oraz zobowiązań spółki. Zgodnie z posiadaną ewidencją środków trwałych niektóre składniki majątku trwałego zostały w pełni zamortyzowane, wobec czego nie zostały uwzględnione w bilansie. Dokonano zatem oszacowania wartości tych składników majątku, a także środków wykazanych w bilansie w taki sposób, aby była w możliwie jak największym stopniu zbliżona do wartości rynkowej uwzględniając przy tym czynniki takie jak stan techniczny oraz zużycie.

W zakresie należności zwrócono szczególną uwagę na pozycje pozabilansowe oraz należności trudnościąalne. Jako że przedsiębiorstwo nie posiadało należności o charakterze pozabilansowym, dokonano jedynie korekty należności trudnościąalnych. Pozycje uznane za nieściągalne zostały wobec tego wyłączone z bilansu, natomiast w przypadku trudnościąalnych uwzględniono koszty windykacji i na bazie szczegółowej ich analizy przyjęto, iż firma jest w stanie odzyskać ok. 80% kwoty tych należności.

Chcąc określić wartość zapasów dokonano inwentaryzacji celem określenia wartości zapasów trudnozbywalnych (przeterminowanych lub uszkodzonych). Dodatkowo dokonano aktualizacji wartości zapasów dla których ceny zakupu uległy zmianie. Na podstawie dokonanych analiz i obliczeń stwierdzono, że rzeczywista wartość zapasów jest niższa o 5% wobec wartości wykazanej w bilansie.

Po stronie pasywnej bilansu zwrócono uwagę przede wszystkim na wartość zobowiązań. Nie zidentyfikowano żadnych zobowiązań przedawnionych, w związku z czym całość zobowiązań ujętych w bilansie została uwzględniona w pełnej wysokości.

Bilans spółki Yummy po aktualizacji do wartości godziwej przedstawia tabela 2.

Tabela 2. Bilans przedsiębiorstwa Yummy sp. z o.o. według wartości godziwej na dzień przejęcia (tys. PLN)

AKTYWA	Stan na 28.04.2018
A. Aktywa trwałe	39 038
I. Wartości niematerialne i prawne	950
II. Rzeczowe aktywa trwałe	9 468
1. Środki trwałe	9 468
a) grunty(w tym prawo użytkow. wieczystego gruntu)	385
b) budynki, lokale i obiekty inżynierii lądowej i wodnej	4 920
c) urządzenia techniczne i maszyny	3 652
d) środki transportu	462
e) inne środki trwałe	49
2. Środki trwałe w budowie	-
3. Zaliczki na środki trwałe w budowie	-
III. Należności długoterminowe	-
IV. Inwestycje długoterminowe	27 100
1. Nieruchomości	2 600
2. Wartości niematerialne i prawne	-
3. Długoterminowe aktywa finansowe	24 500
V. Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe	1 520
B. Aktywa obrotowe	21 539
I. Zapasy	7 283
II. Należności krótkoterminowe	13 630
III. Inwestycje krótkoterminowe	533
1. Krótkoterminowe aktywa finansowe	533
2. Inne inwestycje krótkoterminowe	-
IV. Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe	92
AKTYWA RAZEM	60 577
PASYWA	Stan na 28.04.2018
A. Kapitał (fundusz) własny	35 182
B. Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania	25 395
I. Rezerwy na zobowiązania	526
II. Zobowiązania długoterminowe	6 850
III. Zobowiązania krótkoterminowe	17 654
IV. Rozliczenia międzyokresowe	365
PASYWA RAZEM	60 577

Źródło: opracowanie własne.

Na podstawie powyższego bilansu dokonać można określenia wartości godziwej majątku netto spółki oraz wartości firmy, która zostanie wykazana w bilansie spółki przejmującej. Po odjęciu wartości zobowiązań od wartości majątku przedsiębiorstwa otrzymano wartość godziwą netto na poziomie 35 182 tys. PLN. Cena transakcyjna za nabycie całości przedsiębiorstwa ustalona została na poziomie 43 000 tys. PLN. Wartość firmy stanowi różnicę między ceną nabycia a wartością godziwą netto, a zatem wynosi ona 7 818 tys. PLN.

Podsumowanie

W niniejszym artykule omówiono procedurę alokacji ceny nabycia stanowiącą główny element rozliczenia transakcji przejęcia. Po zidentyfikowaniu firmy przejmującej i przejmowanej należy dokonać alokacji ceny nabycia do poszczególnych składników firmy przejmowanej. Wytyczne do przeprowadzania tej procedury reguluje przede wszystkim

MSSF3. Dopiero po przeprowadzeniu tej procedury i uzyskaniu bilansu firmy przejmowanej według wartości godziwej należy dokonać konsolidacji sprawozdań finansowych.